

nant in de loop van de 17de en 18de eeuw met de ontwikkeling van de sla-venhandel met West-Afrika en de uitbreiding van de algemene handel met India en Zuidoost-Azië. Het zou dus geen gewone lading zijn geweest, die was verloren op de Pobie Bank bij Shetland, zo ver van de gebruikelijke ivoorroutes.

Er was een kleine hoeveelheid handel tussen Scandinavië en India en Zuid-oost-Azië door schepen van de Deense en Zweedse Oostindische Compagnieën. Deze schepen namen waarschijnlijk de noordelijke route huiswaarts via Shetland. Echter, gedurende de drie Engels-Hollandse oorlogen in de 17de eeuw zeilden schepen tussen Nederlands Indië en Nederland om Engeland heen om te vermijden dat ze Engelse oorlogsbodems zouden tegenkomen in Het Kanaal of voor de kust van Kent of Essex. Soms zou zo'n route ook in vrede tijd een uitkomst bieden om te vermijden dat schepen bij ongunstige wind aan de lei-oever terecht zouden komen langs Het Kanaal. Het Shetland gebied was goed bekend bij de Hollandse schippers omdat de haringvloot de wateren rond Shetland al jaren lang beviste en Bressay Sound was een bekende ankerplaats voor deze vloot. Er is geregistreerd dat verscheidene schepen van de Verenigde Oostindische Compagnie vergaan zijn rond Shetland in deze periode. Zo leed de *Kennemerland* op 20 december 1664 schipbreuk op de Out Skerries op weg naar Indië (Balneaves, 1977: 155-7).

Onderzoek van archieven (Bruijn et al. 1979) leverde 11 vermeldingen op waarbij Oostindiëvaarders vergingen in de buurt van de Shetlands in de 17de en 18de eeuw. De meest opmerkelijke was een vloot van elf schepen in 1690. Acht schepen verlieten Batavia (Java) op 29 december 1689 en ontmoetten drie schepen in Kaapstad die van Ceylon (Sri Lanka) vertrokken waren op 7 februari 1690. De gecombineerde vloot vertrok uit Kaapstad op 1 juni 1690 voor het laatste deel van de reis met een verzekerde vracht van 484.112 gulden bestemd voor de Zee-land Kamer. Er zou om Engeland heen gevaren worden. Ten oosten van Shetland werd de vloot echter geteisterd door een storm en vier schepen gingen ten onder. De rest bereikte uiteindelijk Texel in begin oktober 1690. Van de gezonken schepen waren er drie onderdeel van de oorspronkelijke vloot uit Batavia, terwijl de vierde, het *Wapen van Alkmaar*, uit Ceylon kwam. Ivoor komt niet voor op de vrachtlIJst uit Batavia en van de schepen uit Ceylon is geen vrachtlIJst bekend. Ruw ivoor was echter een algemene lading voor Compagnie-schepen afkomstig uit Ceylon, wat één van de hoofdcentra was voor de export van ivoor uit India. Het kan ook zijn dat ivoor als smokkelwaar of als persoonlijk eigendom is meegegaan.

Conclusie

De vonst van de 'Shetland Mammoet' bestaat uit twee slagstanden van twee verschillende dieren, waarschijnlijk oli-

fanten, die als ruw ivoor zijn vervoerd in de 17de eeuw en verloren op zee bij Shetland, zeer waarschijnlijk op de Pobie Bank. Het is mogelijk dat ze deel uit maakten van een lading van het 'Wapen van Alkmaar' van de Verenigde Oostindische Compagnie gezonken in 1690.

Adres van de auteur:

British Geological Survey
Murchison House
West Mains Road
Edinburgh EH9 3LA
Verenigd Koninkrijk

Literatuur

- Anoniem, 1934. Tusks from the North Sea. Aberdeen Trawler's Queer Catch. Aberdeen Press and Journal, Thursday January 4th: 8.
- Balneaves, E., 1977. The Windswept Isles: Shetland and its People. John Gifford Ltd., London, 328 pp.
- Bruijn, J.R., Gaastra, F.S., & Schöffer, I., 1979. Dutch-Asiatic Shipping in the 17th and 18th centuries Volume III Home-wardbound voyages from Asia and Cape to the Netherlands (1597-1795). Martinus Nijhoff, Den Haag.
- Mackay, N., 1934. A Trawler's Strange Catch. Tusks of a Mammoth. The Times, Wednesday January 3rd: 6.
- Long, D., 1992. The 'Shetland Mammoth': its age, nature and possible origin. Archives of Natural History 19: 101-105.

Ons erelid W.F. Anderson onderscheiden

Ook al is men niet meer zo actief, dan wil dat nog niet zeggen, dat men ook geheel uit beeld moet zijn. Deze opmerking past bijzonder goed bij ons erelid Anderson: Begin februari ontving hij een hoge Duitse onderscheiding voor zijn 'belangrijke bijdragen aan de kennis van de geologie in het Duitse grensgebied'. De heer Anderson, woonachtig

in Losser en in het verleden werkzaam bij de N.A.M., geldt als groot kenner van de geologische bodemschatten in Oost-Nederland en Noord-Duitsland. Hij is tevens medeoprichter van de Ned. Geol. Ver. en was jarenlang secretaris van onze vereniging. Vele publicaties, met name in Grondboor & Hamer, heeft hij op zijn naam staan op dit terrein. De Bondsrepubliek heeft hem

onderscheiden met het 'Verdienstkreuz am Bande des Verdienstordens' van de Bondsrepubliek Duitsland. Op 83-jarige leeftijd nog te worden onderscheiden: still going strong.

Onze hartelijke gelukwensen.

Bestuur Ned. Geol. Ver.